

ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו גשנה (מו. כח)

כתב רש"י, להורות לפניו כתרנומו - לפנאה - לפנות לו מקום ולהורות האיך יתישב בה, ומדרש אנדה להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה, ע"כ; ובמדרש רבה שם, חד אמר להתקין לו בית דירה, וחד אמר להתקין לו בית וועד שיהא מורה בו דבר תורה ושיהיו השכמים לומדים בו.

שורש וגו' עיי"ש ברש"י ורמב"ן], ולכונה זו שלח יעקב את יהודה לפניו, לתור לו איזה כבדת ארץ שיהי' רחוק מהמונס של מצרים, כדי שלא ידבק האויר המנוגע בילדים הרכים, ויהי' המקום מופנה ונקי מכל אלה וראוי ומתאים לכונן ולתקן להם שם בית דירה לפי רוחם הטהור: ומדוקדק מאד מה שתרגם אונקלוס על מלת להורות - "לפנאה", והכונה כמו שאמר לבן לאליעזר ואנכי פניתי הבית, ואמרו ע"ז במדרש, והובא ברש"י שם, פניתי הבית מעבודה זרה, וכן כאן הכונה לפנאה - לפנות מע"ז ואלילות ושאר תועבות מצרים, וזהו שאמרו במדרש "להתקין" לו בית דירה, היינו שיהיה מוכשר ומתוקן לבית דירה כשר והגון כפי שדרוש להם.

ואפשר שלא רצה ג"כ להכנס לגור בביתו של יוסף אפילו ארעית, משום שהבין שכיון שיוסף הוא מושל במצרים וכל גדולי הארץ ושריה נכנסים ויוצאים בביתו תדיר, ממילא הוא מוכרח על אף צדקתו וחסידותו, להתנהג במדה ידועה בנימוסי מצרים, וסדור הבית והנהגתו צריך להיות לפי טעם מושל מצרים (ועי' במלצ"ס מש"כ צפסוק מ"ח ט', וז"ל למס שאמרו חז"ל של צית ר"ג היו משנים מסלכתן משום כבוד מלכות), ולזה חשש יעקב פן ידבק בנשים ובילדים איזה שמץ ממנהגי מצרים, אם במלבושים או בשפה ולשון וכדומה, לכן מנע את עצמו מלגור בביתו של יוסף אפילו איזה זמן, ושלח מיד את

והנה לפי הטעם להתקין לו בית וועד לתורה, יובן פשוט כי בודאי לא היה במצרים שום מקום ובית ועד לתורה ולהוראה, ולכן הקדים יעקב לשלוח את יהודה לפניו קודם בואו לשם עם בניו ובני בניו, לסדר לו מקום מוכן ומתאים לבית ועד ומדרש לתורה כראוי, אבל לדעה זו ששלח את יהודה לפניו כדי להתקין לו בית דירה, אינו מובן לכאורה, וכי יוסף שהיה מושל בארץ מצרים ושלח לו לאמר כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא, היתכן שלא יכין בית דירה לאביו ולכל ביתו לפחות על איזה זמן כראוי לכבודם, או שיאכסנם בביתו עד שיכין להם בית הגון, ומה היה הצורך לשלוח את יהודה ביחוד על דבר זה.

ויתכן שיעקב אבינו הקפיד להתישב במקום מיוחד, מכיון שמצרים היתה ארץ טמאה ומלאה עבודה זרה וגילולים שונים, ובזוה"ק שמות איתא: א"ר יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוו, עיי"ש, ולא רצה יעקב שיתיישבו בארץ המלאה גילולים על כל מדרך כף רגל, וכל הרחובות מלאים בחרטומים וקוסמים וכל מיני כשפים ומצבות זכרון על שמם וכדומה, שכל זה משפיע, ביחוד על לב התינוקות הרכים, לכבד ולהוקיר את התועבות ועושיהם ולהמשך אחר דעותיהם, נומצינו שהתורה הזהירה, דברים כ"ט, כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים וגו' ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם וגו', פן יש בכם

יהודה לכונן ולתקן לו בית מיוחד במקום ונמוסיהם, וישארו אך ורק במנהגי אבותיהם פנוי, כדי שלא יתרגלו בחוקי מצרים בידיהם.

ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה (מ. י.)

כתב רש"י בשם מדרש, ומה ברכה ברכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך היה בא פרעה אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ.

החיות הוצרכו לברכה - מהקב"ה - אלא מפני הנחש שעתיד לקללה לכן לא ברכן כדי שלא יהא הוא בכלל, וא"כ יקשה בכאן איך בירך יעקב את פרעה, וזהו כוונתם ומה ברכה ברכו, והתשו' היא שבאמת את פרעה בעצמו לא ברך כלל, אלא הברכה היתה רק כשיצא לקראת הנילוס אז יעלו המים לקראתו, וכיון שאת פרעה בעצמו וכן את עמו לא ברך בכללות, אלא שהיתה הברכה בפרטות רק לענין הזה שיעלה הנילוס וישקה את הארץ - ושהוא תועלת גם לבני ישראל שישבו בארץ -, מעתה לא היתה מניעה שיבואו עליהם כל העשר מכות בכל האותות והמופתים, כי כל אלה לא היו בנגוד לברכתו, כיון שהברכה היתה מיוחדת רק לפרט זה שהזכירו חז"ל.

מה ששאלו חז"ל מה ברכה ברכו וקבעו ברכה זו ביחוד, יתכן, שחז"ל תמהו איך אפשר שיעקב אבינו יברך לאותו רשע שהיה עובד ע"ז ושטוף בכשפים וכל תועבה, ומצינו שאברהם אע"פ שמסר הקב"ה לו את הברכות, נתיירא לברך את יצחק בנו מפני שצפה שיצא ממנו עשו, כמו שהביא רש"י (מי שרה, כ"ה י"ב); ועוד, כיון שידע שהקב"ה עתיד להפרע ממנו ולהכותו במכות גדולות ונפלאות, כמו שהיה מסור בידו מאברהם - וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי - בודאי שהיה יעקב אבינו נזהר מלברך את מי שהוא עתיד ללקות מהקב"ה, ואולי אם באמת היה יעקב מברך את פרעה בכללות, לא היה אפשר שהקב"ה ייסרהו בכ"כ פורעניות, וכעין שהביא רש"י (בראשית א' כ"ג) שאף

